

Broszura informacyjna na temat Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 dla Polski

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich dla Polski (PROW) został formalnie przyjęty przez Komisję Europejską w dniu 12 grudnia 2014 r. Określa on priorytety, zgodnie z którymi Polska powinna wykorzystać 13,6 mld euro środków publicznych przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich w latach 2014-2020 (**8,7 mld euro z budżetu UE** oraz 4,9 mld euro z funduszy krajowych). Jedna trzecia funduszy została skierowana na „**zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności**” - PROW przewiduje wsparcie inwestycji w ok. 200 000 gospodarstw. Powinno to doprowadzić do utworzenia ponad 22 000 miejsc pracy oraz powstania ponad 1600 grup producentów. Ponadto 30 proc. wsparcia zarezerwowano na praktyki rolnicze korzystne dla środowiska i klimatu - wsparcie w tym obszarze ma objąć 19 proc. użytków rolnych w Polsce.

[Rozwój obszarów wiejskich](#) stanowi drugi filar [wspólnej polityki rolnej](#) w ramach którego państwom członkowskim udostępniana jest pula środków unijnych do wykorzystania na poziomie krajowym lub regionalnym w ramach współfinansowania wieloletnich programów. W sumie we wszystkich 28 państwach członkowskich dofinansowanie otrzyma około 118 programów. W nowym [rozporządzeniu w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich](#) na lata 2014-2020 jest mowa o sześciu priorytetach gospodarczych, środowiskowych i społecznych, natomiast poszczególne programy określają konkretne cele, które należy osiągnąć. Ponadto z każdym państwem członkowskim została zawarta [umowa partnerstwa](#), określająca ogólną strategię w odniesieniu do finansowanych przez UE inwestycji strukturalnych, która pozwoli na lepszą koordynację działań i zwiększenie synergii z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi ([EFSI](#)).

Niniejszy dokument zawiera krótki przegląd sytuacji w Polsce oraz opis tego, w jaki sposób wyzwania i możliwości, przed jakimi stoi Polska, zostały uwzględnione w PROW. Tabela w załączniku pokazuje priorytety oraz cele szczegółowe, wraz z przypisanym im budżetem.

1. SYTUACJA I GŁÓWNE WYZWANIA¹

Polska zajmuje obszar 312 700 km kw., z czego **51,2 proc. to obszary wiejskie** a 39,5 proc. - obszary pośrednie. Około 30 proc. terytorium Polski pokryte jest lasami. Spośród 14,5 mln hektarów użytków rolnych 74,7 proc. to grunty orne, a 22,4 proc. to trwałe użytki zielone i łąki. Całkowita liczba ludności kraju wynosi 38,5 mln, z czego **39 proc. żyje na obszarach wiejskich**.

Stopa bezrobocia w Polsce wynosi 8,3 proc.², a obszary wiejskie charakteryzują się ukrytym bezrobociem, wysoką stopą ubóstwa (32,7 proc.) oraz zagrożeniem wykluczeniem społecznym. Odsetek ludności zatrudnionej w rolnictwie jest stosunkowo wysoki (12 proc., podczas gdy średnia UE wynosi 5 proc.³) ze względu na strukturę społeczno-gospodarczą

¹ Dane z 2014r., w którym PROW został przyjęty.

² Komunikat prasowy Eurostatu z dnia 28 listopada 2014 r.

³ Dane oparte na rachunkach narodowych.

polskiego rolnictwa, które jest zdominowane przez małe gospodarstwa rodzinne (z 1,5 miliona gospodarstw rolnych około 55 proc. ma wielkość poniżej 5 ha).

Wyzwanie dla obszarów wiejskich w Polsce stanowi **bardzo niska wydajność w rolnictwie**, której przyczyną jest brak odpowiedniego wyposażenia technicznego w gospodarstwach rodzinnych, a także mała liczba przedsiębiorców i innowatorów na obszarach wiejskich. Trudno jest przyciągnąć i utrzymać na tych obszarach dobrze wykształcone kadry, między innymi ze względu na brak podstawowej infrastruktury i usług.

Niskiej jakości gleby, w połączeniu z częstym niedoborem opadów, również mają negatywny wpływ na wydajność produkcji rolnej. W Polsce jakość gleby wpływa na wydajność produkcji rolnej gruntów do tego stopnia, że 62,5 proc. użytków rolnych klasyfikuje się jako obszary z ograniczeniami naturalnymi.

Ponieważ rolnictwo odpowiada za **10,7 proc. emisji gazów cieplarnianych w Polsce, rolnicy potrzebują praktycznych narzędzi służących ograniczaniu tych oraz innych emisji pochodzących z intensywnych upraw i hodowli.**

Około 19,4 proc. gruntów ornych w Polsce dotyczą rozmaite **trudności związane ze środowiskiem naturalnym**: 8,2 proc. jest szczególnie zagrożone erozją wodną i/lub wietrzną, 3,6 proc. doświadcza problemów związanych z niskim poziomem humusu, a 7,4 proc. definiuje się jako strefy zagrożenia zanieczyszczeniem azotanami (obszary, z których mają miejsce spływy do wód zanieczyszczanych przez azotany). Stosunkowo intensywne wykorzystanie gruntów ornych (17,8 proc. gruntów charakteryzuje się wysoką intensywnością uprawy rolnej, a kolejne 44,6 proc. to grunty o średniej intensywności uprawy) w niektórych przypadkach wywiera presję na ekosystemy i obszary o wysokiej wartości przyrodniczej. Co więcej, stosunkowo niska **jakość wody** i znaczna eutrofizacja polskich jezior, dróg wodnych oraz Morza Bałtyckiego sprawiają, że konieczne staje się ograniczenie użycia azotu, fosforu, pestycydów i herbicydów.

2. W JAKI SPOSÓB PROW DLA POLSKI ODPOWIADA NA TE WYZWANIA

Uważa się, że dalsza modernizacja rolnictwa ma zasadnicze znaczenie dla zwiększenia konkurencyjności polskich gospodarstw rolnych. W szczególności ułatwi ona wdrażanie strukturalnych zmian w sektorach wołowiny, wieprzowiny oraz mleka, przy jednoczesnym zachowaniu stabilnej bazy surowców rolnych dla przemysłu przetwórstwa żywności. **Wsparcie zostanie skierowane do małych i średnich gospodarstw** w celu wzmocnienia ich potencjału produkcyjnego, co z kolei powinno doprowadzić do podwyższenia poziomu wartości dodanej. Biorąc pod uwagę obecne rozdrobnienie gruntów rolnych, istnieje potrzeba dalszej **dywersyfikacji w kierunku sektorów nierolniczych**, ponadto niezbędny jest lepszy dostęp do usług rolniczych. Za kluczowy czynnik wpływający na modernizację i konkurencyjność gospodarstw rolnych uważana jest także wymiana pokoleniowa. W związku z tym jednym z celów wsparcia inwestycyjnego będzie zachęcenie młodych ludzi do tworzenia nowych, nowoczesnych i konkurencyjnych przedsiębiorstw rolnych.

Ze względu na fragmentację polskich gospodarstw rolnych, małą skalę produkcji i trudności w dostosowywaniu produkcji do popytu ze strony klientów, niezbędne są narzędzia do wyeliminowania tych niedociągnięć strukturalnych, np. **wsparcie dla rolników działających w ramach grup producentów** oraz uczestnictwo w systemach jakości.

Niezbędne jest również bardziej ukierunkowane wsparcie na rzecz **zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi** (glebą, wodą, tradycyjnymi sadami i odmianami drzew owocowych) oraz ochrony cennych siedlisk przyrodniczych, takich jak obszary Natura 2000. Potrzebne są również działania mające na celu ochronę zagrożonych tradycyjnych i lokalnych ras zwierząt hodowlanych, jak i gatunków roślin uprawnych.

Ponadto, w celu promowania lokalnych inicjatyw na rzecz zrównoważonego rozwoju terytorialnego gospodarek i społeczności wiejskich, tworzenia miejsc pracy i poprawy warunków życia na tych obszarach, program będzie wspierał projekty dotyczące **rozwoju**

kierowanego przez lokalną społeczność (RKLS/LEADER).

PROW jest ukierunkowany na wszystkie sześć priorytetów rozwoju obszarów wiejskich z **rentownością gospodarstw i konkurencyjnością** jako głównym priorytetem (priorytet 2). PROW koncentruje 33 proc. wsparcia na inwestycjach w środki trwałe w starannie dobranych sektorach (mleko, wołowina, wieprzowina) oraz na gospodarstwach znajdujących się w strefach zagrożenia zanieczyszczeniem azotanami i na obszarach sieci Natura 2000. Ponadto 30 proc. wsparcia jest zarezerwowane na praktyki rolnicze korzystne dla klimatu i środowiska, mające na celu zwiększenie różnorodności biologicznej, rolnictwo o wysokiej wartości przyrodniczej, poprawę gospodarki wodnej i zapobieganie erozji gleby. Cel każdego priorytetu omówiono pokrótce poniżej.

Transfer wiedzy i usługi doradcze w zakresie rolnictwa

Wsparcie będzie ukierunkowane głównie na kwestie gospodarcze i środowiskowe sektora rolnego. Ponad 260000 osób weźmie udział w różnorodnych sesjach szkoleniowych i projektach demonstracyjnych. Udoskonalenie mechanizmów transferu wiedzy i innowacji, między innymi poprzez doradztwo, ma istotne znaczenie dla rozwoju sektora rolnego. System doradztwa rolniczego będzie łączyć jednostki badawcze oraz sektor rolny. Poprzez zagwarantowanie indywidualnych usług doradczych, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb gospodarstw rolnych, zostanie udostępniona rolnikom praktyczna i aktualna wiedza pozwalająca na wykorzystywanie innowacyjnych praktyk rolniczych.

Konkurencyjność sektora rolnego

Około 45000 gospodarstw otrzyma wsparcie na modernizację i zwiększenie swojej konkurencyjności, a kolejnych 39000 małych gospodarstw otrzyma pomoc z przeznaczeniem na rozpoczęcie różnorodnych rodzajów działalności. Kolejne 63 mln euro zostanie przeznaczone na inwestycje w rozwój usług dla rolnictwa. W celu poprawy struktury gospodarstw rolnych wsparcie będzie również miało formę rocznych płatności dla osób odchodzących z rolnictwa, co powinno umożliwić przeniesienie 110000 ha gruntów z małych gospodarstw do gospodarstw, których powierzchnia jest zbliżona do średniej krajowej. Wreszcie pomoc na inwestycje umożliwi młodym osobom założenie prawie 29000 nowych, nowoczesnych i konkurencyjnych przedsiębiorstw rolnych.

Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych

W ramach tego priorytetu najwyższe kwoty zostaną przeznaczone na wspieranie przetwórstwa produktów rolnych (693 mln euro), co pozwoli na sfinansowanie projektów w około 1200 zakładach przetwórstwa i gospodarstwach. Dodatkowo pomoc zostanie przyznana prawie 33000 gospodarstw uczestniczącym w grupach producentów.

Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów

Wsparcie w ramach tego priorytetu będzie wykorzystywane do zmniejszenia poziomu nawożenia i stosowania pestycydów i herbicydów, bardziej zrównoważonego wypasu i koszenia na obszarach cennych siedlisk przyrodniczych lub siedlisk zagrożonych gatunków ptaków znajdujących się na obszarach sieci Natura 2000 i poza nimi. Ponadto podjęte zostaną niezbędne kroki w celu ograniczenia wypłukiwania nawozów naturalnych (nawozów zawierających azot, fosfor) do wód podziemnych.

Gospodarka niskoemisyjna i odporność na zmiany klimatu w sektorach rolnictwa i leśnictwa

Nieco ponad 270 mln euro zostanie przeznaczone na dotacje na zalesienie, w celu

objęcia obszaru około 4800 ha. Ze względu na wieloletni charakter działania, większość tych środków zostanie przeznaczona na utrzymanie lasów utworzonych w ramach poprzednich PROW na lata 2004-2006 oraz 2007-2013.

Włączenie społeczne i rozwój lokalny

W ramach tego priorytetu przyjęto podejście oddolne, zakładające realizację lokalnych strategii rozwoju opracowanych przez ok. 256 lokalnych grup działania (LGD). Inwestycje w rozwój działalności pozarolniczej, zwalczanie wykluczenia społecznego i ubóstwa, zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego będą wspierane wyłącznie w ramach lokalnych strategii rozwoju.

12,8 proc. budżetu PROW zostało zarezerwowane na rzecz rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność (RKLS/LEADER). Podejście to będzie obejmować 58 proc. mieszkańców obszarów wiejskich oraz przyczyni się do stworzenia około 6000 miejsc pracy i poprawy warunków życia.

Pięć największych działań PROW pod względem budżetu (fundusz EFRROW):

- o Inwestycje w środki trwałe (działanie 4): 2,31 mld euro
- o Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (działanie 6): 1,47 mld euro
- o Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi (działanie 13): 1,26 mld euro
- o Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (działanie 10): 870 mln euro
- o Podstawowe usługi (działanie 7): 684 mln euro

Załącznik: Orientacyjne wsparcie publiczne dla polskiego programu rozwoju obszarów wiejskich

Cel		Działanie	Orientacyjne wsparcie publiczne	%
P1: Wspieranie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich			0,00	
1A Innowacyjność, współpraca, wiedza			0,00	
T1: procent wydatków w ramach art. 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)	1,40	M01 Wiedza	0,00	
		M02 Usługi doradcze	0,00	
		M16 Współpraca	0,00	
1B Badania naukowe i innowacje			0,00	
T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)	90,00	M16 Współpraca	0,00	
1C Uczenie się przez całe życie i szkolenie zawodowe			0,00	
T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)	261 811,00	M01 Wiedza	0,00	
P2: Zwiększanie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami			4 763 996 612,00	35,00%
2A Wyniki ekonomiczne gospodarstw			Ogółem: 2A	4 046 017 982,00
T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	2,97	M01 Wiedza	34 799 855,00	0,26%
Inwestycje w EUR (publiczne + prywatne) ogółem	6 584 214 121,00	M02 Usługi doradcze	75 000 519,00	0,55%
Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych	44 800,00	M04 Inwestycje w środki trwałe	2 784 696 981,00	20,46%
Liczba beneficjentów, którzy skorzystali z usług doradczych	56 500,00	M06 Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej	1 117 521 534,00	8,21%
		M16 Współpraca	33 999 093,00	0,25%
2B Nowi rolnicy			Ogółem: 2B	717 978 630,00
T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	1,91	M06 Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej	717 978 630,00	5,27%
Inwestycje w EUR (publiczne + prywatne) ogółem	717 978 630,00			
Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc na rozpoczęcie działalności dla młodych rolników	28 715,00			

P3: Wspieranie organizacji łańcucha dostaw żywności, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt i zarządzania ryzykiem w rolnictwie			1 517 142 719,00	11,15%
3A Konkurencyjność producentów		Ogółem: 3A	1 199 271 911,00	8,81%
T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	4,12	M01 Wiedza	8 700 069,00	0,06%
Inwestycje w EUR (publiczne + prywatne) ogółem	1 386 104 038,00	M03 Systemy jakości	28 003 300,00	0,21%
Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje (np. w gospodarstwach rolnych, podmiotach zajmujących się przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych)	1 207,00	M04 Inwestycje w środki trwałe	693 052 019,00	5,09%
Liczba gospodarstw objętych wsparciem	18 743,00	M07 Podstawowe usługi	63 248 582,00	0,46%
Liczba gospodarstw działających w grupach producentów objętych wsparciem	33 422,00	M09 Grupy/organizacje producentów	372 268 848,00	2,73%
		M16 Współpraca	33 999 093,00	0,25%
B3 Zarządzanie ryzykiem		Ogółem: 3B	317 870 808,00	2,34%
T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)	0,01	M01 Wiedza	2 899 882,00	0,02%
Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie na inwestycje w celu zapobiegania niszczeniu produkcji rolnej	990,00	M05 Przywracanie potencjału rolnego	314 970 926,00	2,31%
Liczba beneficjentów korzystających ze środków zapobiegawczych – gospodarstwa rolne	180,00			
P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem			4 190 791 136,00	30,79%
4A Różnorodność biologiczna, wysoka wartość przyrodnicza i krajobrazy		Ogółem: P4	4 190 791 136,00	30,79%
T8: procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (cel szczegółowy 4A)	0,50	M01 Wiedza	11 599 951,00	0,09%
T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)	7,99	M04 Inwestycje w środki trwałe	99 276 000,00	0,73%
4B Gospodarka wodna		M08 Lasy	30 000 000,00	0,22%
T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	7,85	M10 Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne	1 366 679 125,00	10,04%
4C Gospodarowanie glebą		M11 Rolnictwo ekologiczne	699 942 890,00	5,14%
T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	10,44	M13 Obszary z ograniczeniami naturalnymi	1 983 293 170,00	14,57%
T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	0,50			
P4 Wszystkie cele szczegółowe				
Inwestycje w EUR (publiczne + prywatne) ogółem	198 552 000,00			

Obszar (ha) objęty działaniem rolno-środowiskowo-klimatycznym	1 135 000,00			
Obszar (ha) – przejście na rolnictwo ekologiczne	108 300,00			
Obszar (ha) – utrzymanie rolnictwa ekologicznego	265 500,00			
P5: Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym			270 989 060,00	1,99%
5E Ochrona pochłaniaczy dwutlenku węgla / pochłanianie dwutlenku węgla		Ogółem: 5E	270 989 060,00	1,99%
T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla (cel szczegółowy 5E)	0,02	M08 Lasy	270 989 060,00	1,99%
Obszar (ha) przeznaczony do zalesienia	4 800,00			
P6: Wspieranie integracji społecznej, zmniejszania ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich			2 226 028 953,00	16,35%
6A Różnicowanie działalności, MŚP i tworzenie miejsc pracy		Ogółem: 6A	479 359 101,00	3,52%
T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)	16 550,00	M06 Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej	479 359 101,00	3,52%
Inwestycje w EUR (publiczne + prywatne) ogółem	479 359 101,00			
Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc na rozpoczęcie działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich / wsparcie na inwestycje w działalność pozarolniczą na obszarach wiejskich	19 166,00			
6B Rozwój lokalny		Ogółem: 6B	1 746 669 852,00	12,83%
T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	58,19	M07 Podstawowe usługi	1 011 689 497,00	7,43%
T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)	5,41	M19 Program LEADER i projekty w ramach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	734 980 355,00	5,40%
T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	5 943,00			
Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury	1 500 000,00			
Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania	16 120 000,00			
Liczba wybranych lokalnych grup działania	256,00			
M20 Pomoc techniczna			323 277 848,50	2,37%
M113 Wcześniejsza emerytura			319 985 099,80	2,35%
Wydatki publiczne ogółem			13 612 211 428,30	100,00%